

Veltruby

Popis obce v Obcích

Veltruby sluje velká osada s hodinu cesty severozápadně od Kolína nedaleko pravého břehu Labe. Jsouc ze tří skupin utvořena, rozkládá se do délky skoro dvou kilometrů po obou březích Hlubokého potoka, jenž rozlévá se uprostřed vsi v „Jezero“. Část osady na jihozápadě od „Jezerá“ zove se Zájezeří, část na severovýchodě Veltruby neboli krátce „ves“. Severní díl Veltrub nazývají „V domkách“ (Annaves). Celá osada leží v rovině lučnaté, místy blatné (193 m).

Veltruby čítají 138 domů s 895 obyvateli Čechy (140 na 1 km²). Mužů 437, žen 461; ve stáří do 16 let 169 m. 167 ž., produktivních 234 m. 248 ž., přes 60 let 34 m. 46 ž.; svobodných 250 m. 236 ž., ženatých a vdaných 172 m. 174 ž., ovdovělých 15 m. 51 ž.; katol. 861, ev. aug. 2, ev. helv. 28, israel. 6, bez vyzn. 1; čísti a psátí znali 354 m. 385 ž., jen čísti 2m. 6 ž., neznalých 81-71 m. 70-48 ž.

Podle zaměstnání jsou: 1 kovář, pekař, řezník, sedlář, strojník, soustružník, rybář, lesní, ovčák; 4 truhláři, 5 kolářů a tesařů, 6 obuvníků, krejčí a 38 zedníků; 3 hostinští, 6 obchodníků, 22 hospodáři, ostatní lid dělný.

Katastr Veltrub zabírá 6,40 km². Rolí 414 ha 68 a 47 m², luk 29 ha 82 a 36 m², zahrad 5 ha 97 a 99 m², pastev 38 ha 27 a 55 m², lesů 94 ha 04 a 32 m², cest atd. 53 ha 34 a 75 m², zastav. 7 ha 07 a 03 m². Velkostatek drží 228 ha 74 a 10 m², záduší 10 ha 79 a 52 m², obec 64 ha 8 a 81 m², jednotlivci 336 ha 60 a 04 m².

Půda pozemků jest k Labi žlutá hlína, ostatní písčítá hlína nebo štěrk.

Roku 1897 drželo se 17 koní, 354 kusy hov. dobytka, 300 ovec, 45 koz, 30 vepřů a 27 úlvů.

Poštovní, telegrafní a železniční stanice jest v Kolíně.

Ve Veltrubech jest allod. dvůr bratří Turnanů (22ha) a sušárna čekanky.

Nalézá se tu sbor dobr. hasičův a dělnický vzdělávací spolek „Havlíček“.

Veltruby jsou místní, katastrální, farní a školní obcí. Roku 1897 platilo se daní 3919 zl. 41 kr., obecních přírážek 10%.

Názvy tratí:

Pole: Patlačka, U široké meze. U spálenky, Velká luka, Opletek, Vrah, Na kopaninách, Třešňovka, Paseky, Císařík, Hnilík, Žlubinec, Svatovit, Malá luka, V rytinách, Na břehu, Štěpnice, Za dvorem, Na ustránku, U opolanské cesty, Za židovnou, U průhona, Hajka, U sloupu, Amerika, Obec, Chotule.

Luka: Na starém Labi, Močupka, Zadní Luka.

Lesy: Močupka, Přední a Zadní Přerov, Na čekání, Farářství Přední a Zadní, U židovské jámy, Na kobyle, U jezevších jam, Liz, Spálenka, V širokých.

Tok Labe (regul.): Průpich.

Paměti.

Na několika místech objevily se ve Veltrubech zbytky pravěkého osídlení. Tak na návrší jižně od západní části osady jsou popelovité jámy rázu mladšího. „Na Chotuli“ a „Na kopci“ ukázaly se popelnice s bronzovými věcmi (znič.). Západně od lesa „Hradištka“, z doby křesťanské, při něm pak popelovitou jámu se střepy typu hradištského a 2 háčky železné k zavěšování nádob. Řečený badatel pokládá je za pohřebiště onoho hradiště, kteréž

stávalo kdysi poblíž vsi Licka. Východně od těchto hrobů ukázal se zajímavý pohřeb hromadný, dosud pouze z části odkrytý a prozkoumaný. Ve sbírkách musea kr. Českého spatřujeme také závitky ze zlatého drátu u Veltrub nalezený. – V „Jezeře“ a na březích Labe dosti často nacházejí se zbytky zvířat předvěkých. Roku 1893 vyloven onde kel mamutí 1 1/2 m dlouhý.

Severovýchodní polovice nynější osady tvořila starodávný statek vladyčí, obsahující tvrz s dvorem poplužním, kterýž zval se Veltruby. Vladykové Veltrub, jsouce jednoho rodu s Jezeřanskými a Sendražskými, nosili ve štítě loďku.

Z rodu jejich připomíná se od r. 1371 Jenek, který v letech 1383-1387 také ze Sendražic se slove. Měl manželku Dorotu, která ho přečkala a okolo r. 1411 zemřela. Roku 1393 připomínají se z toho rodu Michal, Pešík, Jenek a Mikuláš z Veltrub, a v letech 1393-1406 často se připomíná Markvart Chudý z Veltrub; r. 1406 svědčil ještě v Kolíně o držbě vsi Mnichovic a Brankovic, jak pamatoval od 60 let. (H. XII. 126.) Janek z Veltrub připomíná se r. 1418 mezi patrony kostela Jezeřanského. (LC.) Potomek předešlých byl Václav (Vaněk) z Veltrub, jenž se v letech 1453-1469 připomíná. (DD. 16. f. 351, 358.) Současně patřil jeden dvůr kmetců k Jezeřanům a část Veltrub držel v letech 1461-1466 Jan z Jezera, který dědiny odtud sousedům kolínským odprodával. (H. XII. 126.)

Zdeněk z Veltrub, dědic někdy Vaňkův, držel tvrz zdejší od roku 1503 a nabyl pustého statku Jezeřan a k Veltrubům jej připojil. Roku 1511 prodal s přivolením Petra, syna svého, od záduší Jezeřanského některé pozemky sousedům kolínským, jiné grunty jezeřanské daroval svému zeti Janu Zasnětlovi z Vnoře, měšťanu v Kolíně, a zemřel okolo roku 1520. Tehdy převzali synové jeho Petr a Vok Veltrubští z Veltrub statek otcovský na spolek, než r. 1534 byl Petr v té držbě již sám. Petr Veltrubský z Veltrub po shoření zemských desk r. 1543 do obnovených desk zapsati dal statek svůj, a sice ve Veltrubích tvrz a dvůr poplužní, dvory kmetců s krčmou, v Sendražicích dvůr kmetců, v němž sedí Valenta, v Jezeřanské pusté dvořiště i pusté dvory kmetců s krčmou svobodnou a podacím kostela, jak to vše měl po otci a předcích. (DZ. 250. E. 19.) Jsa sběhlý v právicích dával se pan Petr Veltrubský užívati jako prokurator sporných stran při soudech, též půjčoval peníze měšťanům v Kolíně, nepořádným dlužníkům zabavoval domy a zase je prodával. V takových záležitostech se s ním setkáváme ještě r. 1555. Bylť pak i poručíkem bratří Jana a Čenka Dašických z Barchova a na Běrunicích, jichž matku Johannu, rozenou Cukrovou z Tamfeldu, měl za druhou manželku. Z prvního manželství měl syna Šťastného z Veltrub, kterýž však umřel před r. 1548 a zůstavil synáčka Jana. Mělť pan Petr také dceru Lidmilu, kterou provdal za Viléma Barše z Kamenice a na Pašiněvsi; leč také ona záhy zemřela a zůstal po ní syn Jan Sigmund. Roku 1548 pořídil Petr Veltrubský poslední vůli svou, v níž odkázal statek svůj nezletilému vnuku Janovi z Veltrub; své manželce vykázal roční výměnek 250 kop č., a měla býti se syny svými, pány Dašickými z Barchova, poručnicí statku. Kdyby onen Jan z Veltrub do 20. roku zemřel, měla děditi všecken statek, vyplatíc Janu Sigmundu Barši z Kamenice 350 kop č. (DZ. 8. C. 30.)

Petr Veltrubský umřel as roku 1556, a vnuk jeho nedospěl k letům rozumným, takže jimi vymřel rod Veltrubských z Veltrub cele. Statek Veltruby držela potom paní Johanna Veltrubská z Tamfeldu, a přečkala též oba syny své; zbyla pouze jediná vnučka Johanka, dcera Jana Dašického z Barchova a na Běrunicích.

Této vnučce odkázala r. 1570 všecken statek svůj, Veltruby s pustými vsemi Jezeřany a Vescem, též své svršky, peníze hotové a své dlužní úpisy. (DZ. 18. B. 16.) Johanka Dašická z Barchova na Veltrubích a Běrunicích provdala se za pana Jaroslava Bořitu z Martinic z rodu pánů na Smečně, kteří vynikali horlivostí ve víře katolické. Od té doby měly Veltruby stále vrchnost katolickou, což na onen čas v krajině kolínské vzácnou bylo výminkou. Roku 1582 umřel pan Bořita a zůstavil mladé vdově své dítky Isoldu, Jiříka a Jaroslava, z nichž poslední vynikl v bouřích náboženských jako přední z katolických šlechticův v zemi. Ovdovělou paní Johannu pojal za ženu mladý pan Albrecht Leskovec z Leskova, pán víry podobojí, a zplodil s ní syna Albrechta Šebestiana; leč umřel již r. 1584 v Praze. K napomínání své manželky připustil k smrtelnému loži svému kněze jesuitu, kterýž ho obrátil na víru katolickou. (DP. I. 157.) Potom pojala paní Johanna třetího muže, pana Jana Václava z Lobkovic a na Jiřetíně a Litvínově; však zemřela již r. 1592 a učinila o svém statku takové pořízení, že statky Veltruby a Běrunice měl držeti pan Lobkovic, ale dětem paní Johanny, a sice Isoldě z Martinic měl dáti 7.500 kop, Jiříku a Jaroslavu z Martinic, kteří po strýci sdělili panství Smečno, po 1500 kopách, Albrechtu Šebestianu Leskovcovi 4000 kop. (DZ. 26. D. 24.) Pan Lobkovic vida, že pro takové odkazy málo mu na Veltrubích a Běrunicích zbývá, držel oba statky jen do zletlosti svých pastorků, a r. 1607 se jích docela sřekl; zemřel jako hejtman St. M. Pražského r. 1608. Načež hned prodali Jaroslav z Martinic, sestra jeho Isolda vdaná za Fridricha z Donína a Albrecht z Leskova statky Veltruby a Běrunice za 24.000 kop č. panu Adamovi ml. z Valdsteina na Sázavském Hrádku a Lovosicích. (DZ. 134. F. 27.) Týž bohatý velmož získav potom i panství Dymokurské, připojil k němu Běrunice a Veltruby, kteréž takto, večteny do kraje Hradeckého, s Dymokurskem měnily vrchnost. Po panu Valdsteinovi je drželi páni Smiřičtí ze Smiřic až do svého pokutování pro odboj r. 1618-20; od r. 1622-34 náležely Dymokury s Veltruby pověstnému Albrechtu z Valdsteina, knížeti Frydlandskému, 1634-54 hraběti Františkovi Palffy z Plessensteina, cís. generálu a později palatinovi v Uhrách, 1654-59 Vilému hraběti z Lamboy, cís. plukovníku, a pak téhož synu Janu Lambertovi.

Válka třicetiletá také ve Veltrubích nemálo škod nadělala. Jakož zde před válkou bylo 6 potažníků a 11 chalupníků s úhrnečnou držbou 81 kop a 44 záhonů rolí kromě luk, r. 1654 byly potažnické grunty Salašovský, Kozlovský, Vojtěchovský a Polehovský, a čtyři chalupy (Klaudisovská, Kubšovská, Horákovská a Polesného) docela spáleny a pusty, a 41 kop záhonů (po 6 korcích) zarostly chrastím, trním a lesem. Osedlí tu tehdáž zůstávali potažníci Jan Šimon (měl 10 kop) a Vondra Kadlec (6 kop), dále chalupníci Václav a Mikuláš Habrda, Tomáš Bělohlávek, Adam Frančík, Havel Němců, Martin Vošíček a Matěj Pecháček. (AZ.)

Hrabě Jan Lambert z Lamboy, pán na Hostinném, Novém Hradě a Dymokurech, žádal r. 1655, 2. dubna, aby mu za Veltruby byla postoupena osada Činěves, s panstvím Dymokurským sousedící; zavedeno sice rozsáhlé šetření, ale k výměně nebylo svoleno. (AP.) Roku 1666 odloučil hrabě z Lamboy Veltruby od Dymokurska a za 7500 zlatých je prodal rytíři Adamovi Jaroslavu Šofmanovi z Hemrles, císařskému plukovníku, pánu na Konárovicích a Hlízově. (DZ. 316. C. 13.) Týž zemřel r. 1669, a bratrovci jeho Jan, Jiří a Alexandr Šofmanové, sdědivše jeho statky, r. 1676 prodali Veltruby s jedním potažníkem v Sendražicích za 8.800 zl. rytíři Adamovi Jiřímu Záborskému z Brloha (DZ. 392. L. 11.), kterýž hned po roce postoupil statek tento hraběti Václavovi Jiřímu ze Šternberka, pánu na Štemberce, Štěpánově, Janovicích Uhlířských a Radovesicích. Od té doby zůstávaly Veltruby s Radovesicí vždy ve spojení, až teprv r. 1766 jsou z kraje Hradeckého vyloučeny a Kouřimskému kraji přiděleny. (Viz Radovesice)

Hrabě Šternberk a syn jeho Václav († 1712) podnikli mnohou práci na opravu spustlých Veltrub; zarostlé pozemky selské drobili na malé usedlosti a osazovali je lidem novým, vlhké grunty obraceli na louky, obnovili pivovar s vinopalnou a krčmami a budovali chalupy pro nájemné řemeslníky. K r. 1713 takto se popisují Veltruby: Při poplužním dvoře jsou 164 korce rolí prostředních, 253 korce rolí špatných a 78 korců ladem ležících, úhrnem 465 korců rolí, dále štěpnice po 4 korce, chmelnice po 2 korce, luk na 53 dvouspřežných vozů sena a 18 vozů otavy, lesních gruntů 280 korců. Ve dvoře byli 4 koně, 8 volů, 60 krav, 50 jalovic a 10 sviní plemenic. Panské budovy ve Veltrubích byly pivovar, kdež bývalo do roka 118 varů, krčma, kde čepoval Václav Jeřábek, chalupa panského myslivce Jeřábka, Matěje Cibulky ševce, Jana Novotného krejčího, Pavla Calty bednáře, Martina Michalíka koláře a Jiříka Šedého kováře, dále 4 chalupy panských nádenníkův, konečně panská židovna, kde Heřman Isákův s rodinou se živil prodejem páleného a sekáním masa, z čehož platil 75 zl. nájmu. Ve vsi byli 4 sedláci, držíce po 46-48 korcích rolí a luk na 6-12 vozů sena. Ti byli Jíra Jandák, Jan Polesný, Jan Svoboda a Jiří Gróf. Vedle nich bylo 11 chalupníků, a to Jan Čejka, rychtář. Jakub Polesný, Tomáš Laštovička, Jiří Kocík, Matěj Urban, Václav Tříška, Jan Bělohlávek, Jakub Bambula, Tomáš tesař. Jiří Nádraský a Václav Polesný, držíce po 12-16 korcích rolí a luk na 2-3 vozy sena. V Malých Veltrubech u kostela Jezeřanského byli toho roku 1713 chalupníci Jan Bambula, Václav Šebesta, Jan Chaloupka, Matěj Karásek a Jan Morávek, a ti měli po 10-12 korcích rolí a luk na 1-2 vozy sena. Úhrnečná držba poddaných obsahovala rolí po 401 korec, luk s 69 vozů sena. Majíce půdu písčnou neb kamenitou sklízeli po korci 4-6 mandel snopů, sypání bylo na 2-2 1/2 věrtele. Při tom chovali 28 koní, 14 volů, 42 krávy, 25 jalovic, 101 ovcí, 6 koz a 7 sviní. Avšak tehdaž stýskali si poddaní veltrubští na mnohé těžkosti. Škodily jim časté zátopy labské, zvěř z panství Kolínského, na niž málokdy bývaly hony, sdělávala mnoho škod, a zvláště divocí vepři splouhali mnoho obilí. Také bědovali sedláci, že jest jim konati od senožeči do sklizně otav týdně 3 dni roboty a dva dni roboty pěší, chalupníci pak za tu dobu konali co den robotu ruční. (AZ. Kouř.)

K r. 1749 se udává, že při panském dvoře Veltrub jsou 422 korce rolí, 30 korců pastvišť, 5 korců zahrad, luk na 60 vozů sena a 20 vozů otavy, lesa smíšeného 78 korců, nízkých porostlin 66 korců. Ve vsi bylo 6 sedláků, 7 chalupníků, 5 domkářů a 9 nájemných chalup; roboty jízdné bylo do roka 738 dní, pěší 1846 dní. (AZ. Kouř.)

Do r. 1843 vzrostly Veltruby na 101 dům a 855 obyvatel, r. 1857 byly zde 103 domy, ale jen se 685 dušemi.

Kde jest nyní „Zájezeří“, bývala za starodávna kostelní ves a tvrz Jezeřany. Mezi Jezeřany a Veltruby tekla jindy řeka Labe, berouc se od Hradištka kolem někdejšího hradu Oldříše. (PA. XII. 227.)

První nám známý držitel Jezeřan byl Jimram, z rodu pánů z Říčan. V letech 1371-1373 připomíná se Markvart. Soudíc podle jména, náležel k následujícímu rodu, jenž měl ve znaku loďku. (H. XII. 128.) Ve XIV. století rozštěpili se ve dvě rodiny, z nichž každá držela v Jezeřanech po dvoru poplužním. Na jednom dvoře seděl v letech 1383-1398 Ješek z Jezeřan, maje roku 1395 měšťanské právo v Kolíně, na druhém 1383-1398 bratří Markvart a Sezima z Jezeřan. (LC., PDZ. I. 516.) Roku 1414 žil ještě Markvart a vedle něho tu seděli Michal z Jezeřan, který měv prve tvrz a ves Běrunice u Odraného Městce, prodal toto zboží r. 1416 Jaroši z Libře, a Jan z Bohúňovic, jsouce oba patrony kostela ž do r. 1418.

(LC, PDZ. II. 124.) Tvrz byla na statku Michalově a dostala se po něm dceři Dorotě, která se vdala za Bazka z Nebovid. (DD. 16. f. 8.) Tento zemřel před r. 1473 zůstaviv syny Jindřicha, Bohuslava a Jana. Když ti se pak dělili, dostal Jan za svůj díl tvrz a dvůr Jezeřany a ve Veltrubích dvůr kmetců. (PDZ. II. 364. 369.) Jan Bazek zjistil věno své manželky Doroty z Lipinky na onom statku, a když do r. 1483 umřel i Jan i manželka jeho nemající dědicův, spadlo jmění jejich na krále jako odúmrt'. Dvůr byl celý pustý, patřilo k němu 126 záhonů rolí, louky, les, kus Labe, dvůr kmetců ve Veltrubech a plat v Lovčicích. Statku toho dosáhl výprosou Jan Kout z Týniště. (DD. 17. f. 305.)

Druhý statek, kterýž r. 1414 držel Jan z Bohúňovic, zůstal v držení jeho potomků do r. 1503, kdy přišel k úplnému rozptýlení, neboť Petr Sak z Bohúňovic a na Konárovicích něco pozemků rozprodal měšťanům kolínským, ostatek vladkám z Veltrub. (AK1. IV. 33.) V 16. století patřilo dvořiště v Jezeřanech se dvory kmetci k Veltrubům, s nimiž v 17. století připojeno k Radovesicům. Za držení hrabat ze Šternberka zbudováno při kostele Jezeřanském 5 chalup, čímž dán základ Zajezeří. (H. XII. 128.)

Vypravování lidu.

Veltruby prý kázala založiti Libuše, která zabloudivši tu v lesích, „velela troubiti“, aby lovecká družina ostatní se sešla. Dle jiného znění Libuše jedouc z Libice na Hradištko „velela troubiti“, aby tuto včas most spustili. – Část pozemků sev. od Veltrub, hraničící s polnostmi oseckými, slove „Na Soudné“, ježto prý zde Libuše soudívala.

Kostel Navštívení Bl. Panny Marie.

Uprostřed nynějšího hřbitova stával původní farní chrám Jezeřanský, skrovničké to stavení gotické, zasvěcené „Neposkvrněnému Početí Bl. P. Marie.“

Poprvé jest o tom kostele řeč r. 1352, kdež farář jeho platil 9 grošův pap. desátku. (RDP.) Dvojnásobný obnos platil r. 1367 kněz Beneš, kterýž 17. prosince 1383 směnil s plebánem Václavem ze Zdebuzevsi. R. 1398, 9. prosince dosazen sem kněz Jan z Třeštic, potom kněz Mikuláš, načež po jeho smrti podán na faru zdejší 21. dubna 1414 kněz Jan Kunětický. Po jeho odstoupení přišel 11. března 1416 Ondřej, dříve plebán v Kopidlně, a když ten odešel do Březiny, podán do Jezeřan 18. října 1418 kněz Václav. (LC.)

Podací kostelní společně vykonávali vladyčtí rodové Veltrub, z Jezeřan a ze Sendražic.

Ačkoliv ves Jezeřany válkami husitskými spustla, kostelík Marianský zůstal zachován. Ježto při něm kněze nebylo, patronové nezdráhali se odprodávati pozemky zádušní, jakož učinil r. 1511 Zdeněk a potom Petr z Veltrub, kterýž r. 1534 k záduší sv. Víta v Kolíně prodal za 20 kop louku a les. (Kol. kniha smluv č. 11. f. 349.)*

*) Lesu při Labi dosud říká se „Farářství“.

R. 1570 odkázala paní Johanka Veltrubská z Tamfeldu 50 kop gr.č. ke kostelu v pustých Jezeřanech, aby poručníci pořídili, čeho potřeba ukáže. (Dz. 18. B. 16.) Z tohoto odkazu byl nedlouho po r. 1572 kostel v Jezeřanech rozšířen, ježto ke staré svatyni, kteráž odtud sloužila za sakristii, přistavěna nová loď s kněžištěm v prostém slohu vlaském, s okny

nahoře okrouhlými; strop byl na způsob klenby z prken sbitý, a nad skrovným vchodem byla vížka se 2 zvony. Na nový, řezbářsky sdělaný oltář hlavní, dán jest obraz „Navštívení P. Marie“. R. 1626 dán jest ten kostel jako filialní ve správu Kolínských děkanův.

K záduší kostelnímu se drželo r. 1713 rolí 14 korcův, z čehož obráceno na sdělaní zahrad při nových chalupách 4 1/2 korce; nájemníci těch pozemků platili k záduší vždy třetí mandel a 25 krejcarů za rok. V nedalekém Hradištku měl kostel 17 korců svých rolí, za třetí mandel najatých. (AZ. Kouř.)

Za Leopolda hraběte Kolovrata Krakovského zřízena byla r. 1785 při kostele P. Marie stálá duchovní správa (lokalie), kteráž r. 1856 povýšena na faru.

Roku 1841 zbořen byl vandalstvím barona Steigra kostel Mariánský a nový založen mezi Veltruby a Zajezeřím. Záduší přispělo ku stavbě 2165 zl., ostatek shledán cestou konkurenční. Nový chrám dokončen r. 1848, načež přenesen do něho nábytek z kostela starého a postaven tam oltář umělé řezby s obrazem Panny Marie Navštívení, kdežto obraz Početí P. Marie (má letopočet 1676) postaven na vedlejším oltáři v pravo.

Když v r. 1893 postaven nový hlavní oltář, byl původní, řezaný obraz P. M. odstraněn a nahrazen obrazem od Antonína Mühle z N. Paky. Slušné práce jest obraz Krista Ukřižovaného, visící na oltáři levém (poč. 18. století). Kalich kostelní jest ze zlaceného stříbra, jednoduše zdobený; označen jest nápisem:

ANNA ASSULINOWA Anno 1669.

Ve věži spatřujeme tři zvonův. Prostřední, zcela hladký (průměr 0,56 m, výška 0,45 m) má kolem koruny nápis:

hec campan fusa est ad honorem dei et ac s petri per magistro andrea dietu piaczer. (MS. 102).

Druhý zvon zakoupen byl r. 1897 z kláštera Emauzského. Kolem koruny čteme:

GOSS MICH CHRISTIAN SHYNCKE, IN PRAG 1765.

Nahoře ozdoben 4 znaky a dole 2 obrazy svatých (v průměru 80 c/ m, výška 58 c/ m). Nejmenší, bez nápisu (40 c/ m průměru a 34 c/ m výšky).

Když zřízena ve Veltrubech stálá správa duchovní, ustanoven prvním lokalistou kněz Václav Mihule, prve starší kaplan Kolínský (1785-1807). Po něm administroval tu P. J. Paukert, potom duchovní správu vedli kněží: Ignat Náhlík (1808-17), Petr Jakoubek (1817-20), opět Ignat Náhlík (1820-28), jako administrator Josef Pernikl, dále Severin Voborník (1828-35), potom administrator Josef Tichý, a r. 1837 nastoupil Josef Cvrček, kterýžto muž národa svého milovný a v latině jako málo kdo zběhlý, jako prvofarář působil zde od r. 1856 do r. 1883. Po něm následovali: P. František Kubín (1883-88) a Josef Vobořil, za

něhož r. 1893 chrám P. Marie opraven a nový hlavní oltář postaven. Taktéž jeho snahou vystavena nová budova farní nákladem 7000 zl. u samého kostela. Roku 1898 čítala farnost Veltrubská 2037 duší (1842 katol., 180 evang., 15 židů). Přifařené obce jsou Veltruby, Osek a Hradištko. Patronátní právo praesentatio liberae collationis (pražský arcibiskup), správcem zádušního jmění majitel velkostatku. (Kron. farní.)

Škola.

V kronice farní jmenují se jako „hry učitelé“ Vilém Matyáš, panský zahradník a Jakub Janda od Sv. Anny s dcerou svojí Evou. Tito zajisté před r. 1785 vyučovali mládež veltrubskou. Když pak řečeného roku ustanoven samostatný lokalista do Veltrub, zřízena tu i škola. Prvým učitelem jmenuje se František Mečíř z Opolan, kterýž dítky v zimě učil ve svém domku (v Zajezeří č. 39), v létě ve škole. R. 1788 docházelo sem v zimě 7 dětí, v létě roku nejbližší příštího 14 dětí. (RM. X.) Škola měla své místnosti v přízemí bytu lokalistova, pozdější to fary. Docházely sem děti z Veltrub, Zajezeří a Hradištka, kterýž obvod udržel se až na naše časy.

Prostora třídy, asi 46 m² čítající, po letech nijak nepostačovala mládeži školní. Čítaloť se již r. 1828 ve Veltrubech 112 dětí školních, z nichž 100 do školy chodilo a 52 byly škole odrostlé, z nichž 40 docházelo do opakovacích hodin. Proto začalo se r. 1856 o to jednati, aby pro žáky (tehdy 121 na počet) opatřen byl ještě pomocník a škola buď do panské hájovny přeložena nebo v celé budově farní samotna ponechána. Po dvou letech potom zakoupen za 1000 zl. hořejšek farní budovy pro školu, ale teprve r. 1865 upravena tu příhodná místnost. Stará učebna sloužila zatím za kostel, jelikož tehdy nynější chrám budován.

Při zavedení nových zákonů školních byla budova velmi chatrna, pročež c. k. okresní školní rada dala ji nákladem 600 zl. opraviti; novou opravu podnikla školní obec r. 1876. Dosavadní škola jednotřídní rozšířena r. 1878 o třídu druhou a roku 1884 o třídu třetí. V r. 1888-9 najata pro druhou třídu místnost v č. 11., načež po roce celá budova školní nákladem 1232 zl. vhodněji přestavena a účelu svému přizpůsobena.

Jako správcové školy se uvádějí: Frant. Mečíř (1784-1827), který měl pomocníka Josefa Sedláčka (1827), po něm Vincenc Hemzal (1827-1872), Václav Mašín (1872-1890) a Karel Peer. Od r. 1878 podučitelé: Gustav Roubíček, Karel Tábořský (1879 až 1880), Jan Richt (1880-82), Jan Hlaváček (1886-7), po něm Karel Štěpina. Od r. 1884 učitelé: Jan Verner (1884-90) a Justin Čermák. Ručním pracím od r. 1879 vyučuje Rosalie Mašínová.

Roku 1897 jsou tu 3 třídy a 3 učitelé a žáků 204, z nichž 109 chlapců a 95 děvčat. Obvod školní tvoří Veltruby a Hradištko. Rozpočet školní uhrazuje se 10% přírážkou. (Kron. škol.)